

tips på samtal under dagen och en prisad satsning

Anne Frank. Ny bok ger en rikare bild av dagboken

BOKRECENSION

Mari Larsson, från Kristianstad, har skrivit den allra första svenska boken om världens mest berömda dagbok, Anne Franks från krigsåren 1942-1944. En viktig bok när inte många vittnen längre finns kvar, men det är också en bok som tar Anne Franks kända historia in i vår tid. Det anser författaren och journalisten Niclas Sennerteg.

Det kanske är världens mest berömda dagbok, den som den judiska flickan Anne Frank skrev när hon och hennes familj höll sig gömd i två år i det tyskkuperade Holland 1942-1944.

Ofta kallas den för den mest lästa boken om förintelsen, men egentligen handlar dagboken om sådan bara indirekt om det nazistiska folk mordet på judarna. Förintelsen utgör bakgrundskulissen till de tankar, funderingar och känslor som Anne Frank berättar i dagboken.

Utän tvivel finns det dock ingen bok som har betytt mer genom att lyfta fram tragedins mänskliga aspekter och förhindra att de mil-

jontals offren bara blev anonym statistik i eftervärldens ögon.

I den nya boken "Jag vill inte ha levt förgäves" skildrar författaren Mari Larsson Anne Franks liv i helfigur på ett lättillgängligt och intresseväckande sätt.

Boken baseras bland annat på den kompletterade nytgåvan av hennes dagböcker som innehåller tidigare opublicerat material, samt författarens kontakter med Anne Franks barnsömmor. Hon har också gått igenom den omfattande engelskspråkiga litteraturen kring Anne Frank.

För svenska läsare är det en uppdaterad och fullödigare bild av Anne Frank, hennes familj och närmaste omgivning som presenteras. Det är en viktig populärhistorisk insats i en tid när vittnena snart alla är borta. Författaren håller också en fin balans mellan det stora och det lilla perspektivet i texten.

Annars är en av bokens största styrkor skildringen av vad som skedde efteråt under Anne Franks väg mot den postuma berömmelsen, med fadern Otto Franks kamp för att sprida dotterns vittnesmål i världen i bokform, på teaterscener och på vita duken (den

Författaren Mari Larsson, född 1981, bor i Kristianstad, och debuterar nu med sin bok om Anne Frank. På Instagram har hon också ett konto om just Anne Frank. Läs en intervju med henne på vår webb. FOTO: LASSE OTTOSSON

svenska översättningen kom ut 1953).

Det var en väg som inte var okomplicerad när hennes liv (om)gestaltades av manusförfattare och filmmakare, som ibland skapade en karaktär som inte hade så stora likheter med verkligheten. Särskilt tydligt blev det i samband med den Oscarsbelönade Hollywoodfilmen från 1959, där Anne Frank enligt kritikerna påminde mer om en banal och modern amerikansk tonåring, utan det

brådmogna djup som hennes dagboksanteckningar vittnar om.

Otto Frank började i den vevan inse att det fanns faror med att göra förintelsen och hans dotters historia alltför allmängiltig och ville lägga in en förklaring i början av filmen, eftersom många i publiken inte ens hade förstätt att filmen var baserad på ett verkligt öde.

Men han fick mothugg av chefen på sitt amerikanska bokförlag, Barbara Zimmerman, som försvarade manusförfattarna med mo-

Biografi
Mari Larsson

"Jag vill inte ha levt förgäves: Anne Frank 1929-1945" (Historiska Media)

tiveringen att ingen biobesökare ville se en film med ett sorgligt slut. Därför hade också filmens avslutande scen i Auschwitz strukits.

Mari Larsson återger även de rättsprocesser, trötter och komplikationer av olika slag som har kantat dagbokens väg ut i världen. Hon visar även hur Anne Franks vittnesbörd envist har ansatts av förintelseförnekare, trots att äktheten står utom allt tvivel.

Dagboken är ett av de allra främsta vittnesmålen från förintelsen och kommer att fortsätta läsas i generation efter generation.

Mari Larssons bok om Anne Frank utgör i sin tur en värdefull parallell-läsning, som sätter in dagboken i en större kontext och fyller i många luckor.

Niclas Sennerteg

Arkeologen Daniel Leviathan. FOTO: KARL GABOR/TT

Pris. Hör de döda tala på en judisk begravningsplats

Arkeologen Daniel Leviathan tilldelas årets Binfeldstipendium om 500000 kronor för sitt arbete med en digital minnesplats. Genom QR-koder på gravstenar kommer besökare där att få lära känna några av de förintelseöverlevare som kom till Sverige. Kultur. Minnesplatsen "Förlorade röster - spår efter 1945 års räddade" låter besökaren stifta bekantskap med 66 olika förintelseöverlevare, skriver Micael Binfeldts stiftelse.

Gemensamt är att de alla anlände till Sverige med de så kallade Vita båtarna och att de efter endast en kort tid dukade under till följd av undernäring och sjukdomar. De ligger i dag begravda på Norra judiska begravningsplatsen i Solna.

Deras gravstenar kommer som en del av projektet att föras med en QR-kod kopplad till en webbsida med tilläggande information om respektive person.

Daniel Leviathan, forskare och doktorand vid Lunds universitet, berättade i samband med att stipendiet tillkännagavs om tanken bakom minnesplatsen: "Det är genom att berätta om dem, vars människovärde, liv och röster nazisterna stal, som vi kan öka kännetecken om Förintelsen."

Binfeldstipendiet delas ut idag, på den internationella minnesdagen för Förintelsens offer den 27 januari. (TT)

Självbiografi. Om att vara föräldrarnas enda ljus i mörkret av Förintelsen

BOKRECENSION

Journalisten Margit Silberstein växer upp i Norrköping, som barn till två judiska överlevande. Nu kommer hennes självbiografi, om föräldrarnas historia och om att ärva erfarenheten av Förintelsen. "En bok att aldrig glömma", anser kulturredaktören Sune Johannesson.

Margit Silberstein föds 1950 i Norrköping, staden där hennes föräldrar från Transsylvanien återförenades efter att ha förts till Förintelseläger respektive striderna i Ukraina.

När de ses igen efter kriget är allt förändrat. Nu har de endast varandra kvar, alla deras släktingar mördades av nazisterna. Dottern Margit, döpt efter

mammans favoritsyster, blir deras ljus i mörkret.

Den välkända journalisten Margit Silbersteins självbiografi är en resa in i hennes föräldrars historia och liv i ett nytt land. Men främst är det en oerhört gripande berättelse om att vara just det som är titeln, "Förintelsens barn".

För genom sina föräldrar tar sig Förintelsens helvete in i dotterns blodomlopp och blir en del av hennes eget dna. Trots att hon föddes fem år efter befrielsen, 1945.

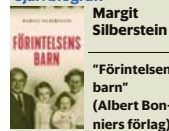
Den erfarenheten ger henne en särskild förståelse och känsla för föräldrarna, främst då mamman som överlevde lägret. Men det ger också skamkänslor när

hon försöker göra egna val och gå sin egen väg i livet.

Som biografi finner jag den delvis ojämn, men här är så mycket sorg och grundläggande existentiella frågor att jag gång efter annan får pausa, vika hundöron och göra anteckningar. Som frågorna om skam, om känslomässiga arv, om utanförskap och att som en minoritet i sitt land ändå känna tillhörighet och så frågan om den allsmåttige Gud - går det ens att vara troende efter att han hade tillåtit nazisternas fruktansvärda mordarläger?

Det här är en bok att inte glömma. Och jag slutar med ett citat ur boken som är en koppling till just idag, Förintelsens minnesdag:

Självbiografi

Margit Silberstein
"Förintelsens barn" (Albert Bonniers förlag)

Befrielsen kom, men ingen av de som var där blev någonsin fri. Inte heller Förintelsens barn.

Margit Silberstein

Margit Silberstein är född 1950 i Norrköping. Hon har arbetat som journalist och politisk kommentator på Sveriges Radio och SVT. FOTO: STEFAN TELL

"Varje år högtidlig håller vi minnet av Auschwitz befrielse den 27 januari 1945. Befrielsen kom, men ingen av de som var där blev någonsin fri. Inte heller Förintelsens barn."

Sune Johannesson

3 digitala tips

Så uppmärksammas Förintelsens Minnesdag

Här är tre förslag på digitala samtal och minnesprogram:

- Samtal om Anne Frank med författaren Mari Larsson och diakoniassistenten Agneta Allmqvist. Se Biblioteken i Kristianstads Facebook-sida för länk. Lägg ut kl 9 idag.
- Live från Malmö konsthall sänds ett program om den judiska och romska Förintelsen. Sändningen pågår idag mellan kl 13-17. Webbadress: malmo.se/forintelsensminnesdag
- Stor minnesceremoni hålls i Stockholm. Webbadress: levandehistoria.se